

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο — Η αντιτρομοκρατική πολιτική της ΕΕ: βασικά επιτεύγματα και μελλοντικές προκλήσεις»

COM(2010) 386 τελικό

(2011/C 218/17)

Εισηγητής: ο κ. PÎRVULESCU

Στις 20 Ιουλίου 2010, και σύμφωνα με το άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα

«Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο — Η αντιτρομοκρατική πολιτική της ΕΕ: βασικά επιτεύγματα και μελλοντικές προκλήσεις»

COM(2010) 386 τελικό.

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 24 Μαρτίου 2011.

Κατά την 471η σύνοδο ολομέλειας της 4ης και 5ης Μαΐου 2011 (συνεδρίαση της 5ης Μαΐου 2011) η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 167 ψήφους υπέρ, 2 ψήφους κατά και 1 αποχή.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Τη στιγμή που οι επιπτώσεις της τρέχουσας οικονομικής κρίσης είναι πλέον εμφανέστερες, η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στον αυξημένο κίνδυνο της ριζοσπαστικοποίησης, ήτοι της τρομοκρατίας με θρησκευτικά και ιδεολογικά κίνητρα. Ο σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων θα πρέπει να αποτελεί βασικό κριτήριο αξιολόγησης της αντιτρομοκρατικής πολιτικής, τόσο στο στάδιο του σχεδιασμού όσο και στο στάδιο της εφαρμογής της.

1.2 Η ΕΟΚΕ συνιστά την επανεξέταση του σκέλους της πρόληψης με την προσθήκη μιας διάστασης προορατικότητας, με σκοπό την ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας και την εξουδετέρωση των εντάσεων σε πρώιμο στάδιο. Πρόκειται για μια οριζόντια διάσταση, η οποία αφορά τόσο την αντιτρομοκρατική πολιτική όσο και άλλες πολιτικές της ΕΕ και των κρατών μελών, όπως οι πολιτικές για τη νεολαία, τον πολιτισμό, την εκπαίδευση, τη συμμετοχή στα πολιτικά δρώμενα και στα κοινά.

1.3 Η ΕΟΚΕ συνιστά τη χρήση της έκφρασης «τρομοκρατία υποκινούμενη από το φανατισμό, το ρατσισμό και την ξενοφοβία» και όχι «ισλαμική τρομοκρατία» στα επίσημα έγγραφα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των ειδικευμένων οργανισμών.

1.4 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι όλα τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και οι εθνικές κυβερνήσεις θα πρέπει να χαράσσουν τις πολιτικές τους με βάση ποιοτικά και ποσοτικά δεδομένα σχετικά με τη δυναμική της τρομοκρατίας. Δεδομένης της πολυπλοκότητας του φαινομένου, η επιλογή μιας πολιτικής που εφαρμόζεται αδιακρίτως σε όλες τις καταστάσεις θα ήταν εσφαλμένη, δαπανηρή και αναποτελεσματική. Ομοίως, σκόπιμη είναι η χρήση της αρχής της αναλογικότητας, ούτως ώστε η αντίδραση και οι σχετικές προσπάθειες και δαπάνες να είναι αντίστοιχες των απειλών αυτού του είδους.

1.5 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι τα στρατηγικά έγγραφα σχετικά με την αντιτρομοκρατική πολιτική της ΕΕ, εκτός από τους τέσσερις τομείς δράσης (πρόληψη, προστασία, καταδίωξη και αντίδραση) και των οριζόντιων πτυχών (σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων,

διεθνής συνεργασία και συμπράξεις με τρίτες χώρες, χρηματοδότηση), θα πρέπει να υιοθετούν επίσης μια τυπολογία της τρομοκρατίας ανάλογα με τα κίνητρα και τις επιπτώσεις της (αποσχιστικού χαρακτήρα, προερχόμενη από την άκρα αριστερά, τον χώρο των αναρχικών ή την άκρα δεξιά, συνδεδεμένη με έναν συγκεκριμένο σκοπό και τέλος ισλαμική). Αυτή η στρατηγική διάρθρωση θα βοηθήσει τις εθνικές κυβερνήσεις, τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα και τους λοιπούς ενδιαφερόμενους φορείς να προσαρμόσουν το όραμα και τα διαθέσιμα μέσα στις ιδιαίτερες προκλήσεις των διαφόρων ειδών τρομοκρατίας.

1.6 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι στο πλαίσιο της στρατηγικής της ΕΕ για την καταπολέμηση της ριζοσπαστικοποίησης και της στρατολόγησης τρομοκρατών, και του αντίστοιχου σχεδίου δράσης, θα πρέπει επίσης να προβλεφθούν συγκεκριμένα μέτρα για τη μείωση των ανισοτήτων και των διακρίσεων ενώ θα πρέπει να αξιοποιηθεί, μεταξύ άλλων, και το έργο του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

1.7 Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τις εθνικές κυβερνήσεις να προβούν σε μια αναλυτική αξιολόγηση του οικονομικού αντικτύπου των μέτρων ασφαλείας στις δραστηριότητες των φορέων εκμετάλλευσης του ιδιωτικού τομέα. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η ανάπτυξη δαπανηρών τεχνολογιών και η υπερφόρτωση των διαδικασιών μπορεί να έχουν επιπτώσεις στη δραστηριότητα των οικονομικών παραγόντων και των πολιτών.

1.8 Η ΕΟΚΕ προειδοποιεί ότι η παράνομη ή καταχρηστική χρήση ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων, σε συνδυασμό με τις αυξημένες εξουσίες των αρχών, μπορεί να οδηγήσει σε διακριτική μεταχείριση ή στιγματισμό συγκεκριμένων προσώπων ή ομάδων.

1.9 Για την ενίσχυση της αξιοπιστίας των αντιτρομοκρατικών πολιτικών και της σημασίας του σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων, η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να δώσει συνέχεια στο αίτημα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, το οποίο στο ψήφισμα του 2007 σχετικά με την εικαζόμενη χρήση ευρωπαϊκών κρατών

από τη CIA για τη μεταφορά και την παράνομη κράτηση ατόμων ζητούσε την αξιολόγηση, σε επίπεδο κρατών μελών, της αντιτρομοκρατικής νομοθεσίας και λοιπών διαδικασιών που μπορούν να οδηγήσουν σε παρόμοιες δράσεις.

1.10 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι στις χώρες όπου η αντιτρομοκρατική πολιτική θα μπορούσε να λειτουργήσει εις βάρος της δημοκρατίας ή του σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων, η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να προωθεί πιο αποφασιστικά ένα πρότυπο καταπολέμησης της τρομοκρατίας, το οποίο βασίζεται σε δημοκρατικούς κανόνες και διαδικασίες.

2. Εισαγωγή

2.1 Η ανακοίνωση της Επιτροπής παρέχει τα βασικά στοιχεία για την πολιτική αξιολόγηση της υφιστάμενης αντιτρομοκρατικής στρατηγικής της ΕΕ, σύμφωνα με το αίτημα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, και αποτελεί προπαρασκευαστικό στάδιο στο πλαίσιο της ευρύτερης στρατηγικής εσωτερικής ασφάλειας.

2.2 Ο απολογισμός των μέχρι σήμερα επιτευγμάτων και η προετοιμασία για την αντιμετώπιση των μελλοντικών προκλήσεων αποκτούν ιδιαίτερη σημασία με την έναρξη ισχύος της Συνθήκης της Λισαβώνας και την υιοθέτηση νέου πολυετούς προγράμματος εργασίας και σχεδίου δράσης στον τομέα της δικαιοσύνης, της ελευθερίας και της ασφάλειας («πρόγραμμα της Στοκχόλμης»). Για τον λόγο αυτόν μια τέτοια αξιολόγηση κρίνεται απαραίτητη. Η ανακοίνωση αξιοποιεί και συμπληρώνει τα μέτρα και τις πρωτοβουλίες για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, όπως ορίζονται στο πρόγραμμα της Στοκχόλμης⁽¹⁾ και στο σχετικό με την εφαρμογή του σχεδίου δράσης⁽²⁾, στο οποίο περιγράφονται συνοπτικά οι μελλοντικές ενέργειες της ΕΕ.

2.3 Η αντιτρομοκρατική στρατηγική της ΕΕ, η οποία υιοθετήθηκε το 2005⁽³⁾, εξακολουθεί να αποτελεί το βασικό πλαίσιο αναφοράς για την ανάληψη δράσης της Ένωσης στον εν λόγω τομέα και βασίζεται σε τέσσερις άξονες: την πρόληψη, την προστασία, την καταδίωξη και την αντίδραση. Η ανακοίνωση της Επιτροπής ακολουθεί την ίδια δομή. Για καθέναν από τους τέσσερις τομείς δράσης προβάλλονται ορισμένα βασικά επιτεύγματα και καταγράφονται οι μελλοντικές προκλήσεις.

2.4 Η ΕΟΚΕ βλέπει θετικά την ολοκληρωμένη αξιολόγηση της αντιτρομοκρατικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης και θεωρεί ότι πρόκειται για σημαντική πρόοδο προς τη διαμόρφωση μιας ισορροπημένης εικόνας τόσο των τρομοκρατικών απειλών όσο και των διαθέσιμων μέσων για την καταπολέμησή τους.

2.5 Σύμφωνα με την ΕΟΚΕ, η αναθεωρημένη αντιτρομοκρατική στρατηγική, όπως και η πρόσφατη στρατηγική για την εσωτερική ασφάλεια, θα πρέπει να ορίσει στόχους και μέσα, χάρη στα οποία οι απαιτήσεις ασφάλειας των ατόμων δεν θα επηρεάζουν με κανέναν τρόπο την προστασία των ελευθεριών και των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Αυτές οι ελευθερίες και τα δικαιώματα που συνιστούν τον ακρογωνιαίο λίθο κάθε κράτους δικαίου και κάθε δημοκρατικής κοινωνίας δεν επιτρέπεται σε καμία περίπτωση να ανασταλούν ή να περιορισθούν.

2.6 Η ΕΟΚΕ έχει εκδώσει στο παρελθόν δύο γνωμοδοτήσεις που αφορούσαν άμεσα το ζήτημα της αντιτρομοκρατικής πολιτικής. Τα δύο έγγραφα εστίαζαν κυρίως στην πρόληψη και πιο συγκεκριμένα στην καταπολέμηση της ριζοσπαστικοποίησης. Σε καθένα από αυτά

διαφαινόταν η γενική θέση της ΕΟΚΕ. Η παρούσα γνωμοδότηση επανεξετάζει και αναδιατυπώνει τα έγγραφα αυτά, προκειμένου να συνεισφέρει στον επαναπροσδιορισμό της αντιτρομοκρατικής πολιτικής υπό το πρίσμα των πρόσφατων τάσεων του φαινομένου.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Η οικονομική κρίση έπληξε τις δομές όχι μόνο των ευρωπαϊκών οικονομιών, αλλά και των κοινωνικών, πολιτικών και πολιτισμικών σχέσεων στην Ευρώπη. Αποδυνάμωσε τους δεσμούς αλληλεγγύης μεταξύ των πολιτών, των κοινωνικών ομάδων και των πολιτικών θεσμών. Σε αυτό το πλαίσιο, κέρδισαν έδαφος η δυσπιστία και η μισαλλοδοξία απέναντι στις μειονότητες, με αποτέλεσμα αυτές να υιοθετήσουν αμυντική στάση.

3.2 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η αντιτρομοκρατική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνιστά έναν περίπλοκο και ευαίσθητο τομέα, στο οποίο οι απαιτήσεις διατήρησης της ασφάλειας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και των νομοθετικών μέσων θα πρέπει να πλαισιώνονται από ένα άρτιο σύστημα προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

3.3 Δεδομένης της ποικιλομορφίας του φαινομένου της τρομοκρατίας και των βαθύτερων αιτιών του, η ΕΟΚΕ συνιστά τον συνδυασμό της αντιτρομοκρατικής πολιτικής της ΕΕ με μια προοπτική ολοκλήρωσης και πολιτικής συνεργασίας, η οποία θα απογυμνώνει τις τρομοκρατικές ενέργειες από κάθε αιτιολογία. Στον διάλογο σχετικά με την πρόληψη, κρίνεται σκόπιμο να καταβληθούν άμεσα προσπάθειες για την ενίσχυση ορισμένων στόχων, όπως η κοινωνική ένταξη, η καταπολέμηση της φτώχειας, η ισότητα των φύλων και η ποιοτική αναβάθμιση της απασχόλησης, συγκεκριμένα στο πλαίσιο της κοινωνικής διάστασης της στρατηγικής «Ευρώπη 2020».

3.4 Η τελευταία έκθεση της Europol περιέχει διάφορα δεδομένα που αφορούν τη δυναμική του φαινομένου της τρομοκρατίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση⁽⁴⁾. Το 2009 καταγράφηκε μείωση του αριθμού των τρομοκρατικών επιθέσεων που απέτυχαν, παρεμποδίσθηκαν ή πραγματοποιήθηκαν. Ο αριθμός τους μειώθηκε κατά το ήμισυ σε σχέση με το 2007, διαγράφοντας μια σαφώς καθοδική πορεία.

3.5 Δεν έχει αλλάξει μόνο η συχνότητα των τρομοκρατικών επιθέσεων, αλλά και η δομή τους. Το 2009 ο πιο διαδεδομένος τύπος τρομοκρατικής επίθεσης ήταν αποσχιστικής φύσεως (257 επιθέσεις): ακολουθούν οι επιθέσεις των εξτρεμιστικών αριστερών ή αναρχικών ομάδων (40 επιθέσεις), της ακροδεξιάς (4 επιθέσεις) και τέλος οι επιθέσεις που συνδέονται με συγκεκριμένο σκοπό (2 επιθέσεις). Πρέπει να σημειωθεί ότι η τρομοκρατία με θρησκευτικά κίνητρα, που από το ευρύ κοινό θεωρείται ο πιο διαδεδομένος και πιο επικίνδυνος τύπος επιθέσεων, είναι ουσιαστικά η πιο σπάνια, με μία μόνον καταγεγραμμένη επίθεση το 2009 (στην Ιταλία).

3.6 Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για την απώλεια ανθρώπινων ζωών και για τις υλικές ζημιές που προκλήθηκαν από τρομοκρατικές επιθέσεις. Η καθοδική τάση των τρομοκρατικών επιθέσεων φανερώνει, ωστόσο, ότι το φαινόμενο μπορεί να περιοριστεί με έναν ευφυή και κατάλληλο συνδυασμό πολιτικών και μέτρων. Το φαινόμενο θα πρέπει να αντιμετωπίζεται με συγκεκριμένο τρόπο από τις αντιτρομοκρατικές πολιτικές ανάλογα με την περιοχή εμφάνισής του, τα κίνητρα, το είδος και τα αίτιά του.

⁽¹⁾ EE C 115 της 4.5.2001, σ. 1.

⁽²⁾ COM (2010) 171 τελικό, της 20ής Απριλίου 2010.

⁽³⁾ Έγγραφο. αριθ. 14469/4/05 της 30ής Νοεμβρίου 2005.

⁽⁴⁾ Η έκθεση του 2010 της Europol σχετικά με την κατάσταση και τις τάσεις της τρομοκρατίας στην Ευρώπη (TE-SAT) διατίθεται στη διεύθυνση http://www.europol.europa.eu/publications/EU_Terrorism_Situation_and_Trend_Report_TE-SAT/Tesat2010.pdf

3.7 Λαμβάνοντας υπόψη τις σημαντικές διαφορές μεταξύ της αντίληψης της τρομοκρατίας από το ευρύ κοινό και των συγκεκριμένων εκφάνσεών της, η ΕΟΚΕ ζητεί από τις κυβερνήσεις και τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα να συνεισφέρουν δεόντως στην ενημέρωση των πολιτών σχετικά με τα αίτια, τις διαστάσεις και τις συνέπειες του φαινομένου. Εφιστά την προσοχή στους κινδύνους μιας εσφαλμένης και ελλιπούς ενημέρωσης και τονίζει επίσης τον κίνδυνο να μετατραπεί η τρομοκρατική απειλή σε επιχείρημα που θα δικαιολογεί τον κοινωνικό αποκλεισμό, τη μισαλλοδοξία και τις διακρίσεις. Δεδομένου ότι στόχος της τρομοκρατίας είναι η μετάδοση του φόβου, η υπερβολή ως προς την έκταση των τρομοκρατικών απειλών μπορεί αντικειμενικά να εξυπηρετήσει τα συμφέροντα των εν δυνάμει δραστών αυτών των ενεργειών. Από την άλλη πλευρά, θα πρέπει να αποφευχθεί η ανάπτυξη μιας «αγοράς της τρομοκρατίας», η οποία θα μπορούσε να δημιουργήσει ιδιαίτερο ενδιαφέρον στους διάφορους οικονομικούς και θεσμικούς κύκλους στον τομέα της καταπολέμησης των τρομοκρατικών απειλών.

3.8 Αναφορικά με τις διώξεις και την καταστολή των παραβάσεων που σχετίζονται με την τρομοκρατία, παρατηρείται μια ενδιαφέρουσα δυναμική. Οι περισσότερες συλλήψεις έχουν πραγματοποιηθεί με βάση τη συμμετοχή των υπόπτων σε οργανώσεις τρομοκρατικού τύπου, και όχι κατόπιν παραβάσεων άμεσα συνδεδεμένων με την προετοιμασία ή την πραγματοποίηση τρομοκρατικών επιθέσεων. Το γεγονός αυτό φανερώνει ότι οι εθνικές αρχές αποτρέπουν επιτυχώς την οργάνωση ή εκτέλεση τρομοκρατικών επιθέσεων, όταν αυτές βρίσκονται ακόμη σε εμβρυϊκό στάδιο.

3.9 Η εξέλιξη και η χρήση της τεχνολογίας σε αυτόν τον τομέα, και συγκεκριμένα στον τομέα της παρακολούθησης, της συλλογής και αποθήκευσης δεδομένων, θα πρέπει να ρυθμίζεται με βάση τον βαθμό σοβαρότητας των απειλών. Η αντιτρομοκρατική πολιτική δεν θα πρέπει να μεταφράζεται σε εισβολή στην ιδιωτική ζωή των πολιτών. Μια τέτοια εισβολή μπορεί να μεταδώσει - αντί να περιορίσει - ένα γενικευμένο αίσθημα ανασφάλειας, οδηγώντας ταυτόχρονα σε απώλεια της εμπιστοσύνης απέναντι στα μέτρα των εθνικών κυβερνήσεων και των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων.

3.10 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η ευρωπαϊκή κοινωνία των πολιτών έχει σημαντικό ρόλο να διαδραματίσει στην ανύψωση των τρομοκρατικών απειλών. Παρά την πολυμορφία της σε επίπεδο αξιών, τρόπων οργάνωσης και μέσων δράσης, θα πρέπει να συνδέεται με όλες τις διαστάσεις της αντιτρομοκρατικής πολιτικής, και ιδιαίτερα με το στάδιο της πρόληψης. Θα μπορούσε επίσης να συνεισφέρει στην κατάρτιση ενός μοντέλου επικοινωνίας, συνεργασίας και αλληλεγγύης πριν το στάδιο της ίδιας της πρόληψης, όταν τα άτομα εμπλέκονται ήδη σε δράσεις τρομοκρατικής φύσης⁽⁵⁾. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι ο πιο αποτελεσματικός τρόπος για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας συνίσταται στη μελέτη των αιτιών παρά των αποτελεσμάτων της.

3.11 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η ευρωπαϊκή κοινωνία των πολιτών μπορεί να αποτελέσει διαύλο επικοινωνίας μεταξύ των πολιτών, των εθνικών και τοπικών αρχών, και των κοινοτήτων ή των ομάδων που είναι πιθανόν να προβούν σε τρομοκρατικές ενέργειες. Μπορεί

να διαδραματίσει έναν ιδιαίτερο ρόλο, σε συνδυασμό με τις δημόσιες παρεμβάσεις, αξιοποιώντας ειδικά μέσα και προγράμματα, για παράδειγμα στον τομέα της μεσολάβησης ή της εκπαίδευσης.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

Βασικά επιτεύγματα της ΕΕ και μελλοντικές προκλήσεις

4.1 Πρόληψη

4.1.1 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι πρόσφατα η στρατηγική αναπροσανατολίστηκε προς τον άξονα της πρόληψης. Στο πλαίσιο του «προγράμματος της Στοκχόλμης», ο εν λόγω τομέας δράσης θα ενισχυθεί τα προσεχή πέντε έτη όσον αφορά την έρευνα στον τομέα της ασφάλειας, αλλά και ως προς τις πολιτικές και κοινωνικές πτυχές. Θεωρεί επίσης ότι το πρόβλημα της χρήσης του Διαδικτύου για τρομοκρατικούς σκοπούς, για την επικοινωνία, τη χρηματοδότηση, την κατάρτιση, τη στρατολόγηση και την προπαγάνδα πρέπει να αντιμετωπιστεί κατά προτεραιότητα. Η εποπτεία των διαδικτυακών επικοινωνιών δεν θα πρέπει εντούτοις να μετατραπεί σε μέσο που θα έπληττε ενδεχομένως την ιδιωτική ζωή των πολιτών.

4.1.2 Η ΕΟΚΕ στηρίζει την πρωτοβουλία κατάρτισης μιας ειδικής στρατηγικής της ΕΕ για την καταπολέμηση της ριζοσπαστικοποίησης και της στρατολόγησης τρομοκρατών⁽⁶⁾, η οποία έχεις τρεις στόχους: να εμποδίσει τις δραστηριότητες των δικτύων και προσώπων που στρατολογούν τρομοκράτες, να διασφαλίσει ότι η γνώμη της πλειοψηφίας υπερισχύει εκείνης των εξτρεμιστών και να προωθήσει τη δημοκρατία, την ασφάλεια, τη δικαιοσύνη και την ισότητα ευκαιριών. Η ΕΟΚΕ αναμένει με ενδιαφέρον τα αποτελέσματα των ενδιάμεσων αξιολογήσεων της υλοποίησης της στρατηγικής και είναι διατεθειμένη να συμβάλει στην αναθεώρηση της στρατηγικής υπό το πρίσμα των συμπερασμάτων τους. Ας σημειωθεί επίσης ότι το πρόσφατο σχέδιο δράσης για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας δεν περιέχει καμία πρωτοβουλία σχετικά με την «στοχοθέτηση των ανισοτήτων και των διακρίσεων όπου υπάρχουν και την προώθηση ... της μακροπρόθεσμης ενσωμάτωσης, όπου χρειάζεται»⁽⁷⁾.

4.1.3 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την προσοχή που αποδίδεται στην πρόληψη, υπογραμμίζει, ωστόσο, ότι αυτό δεν επιτρέπει την κατάλληλη αντιμετώπιση των αιτιών της τρομοκρατίας. Όπως έχει ήδη επισημάνει η ΕΟΚΕ, «μπορούμε (...) να εξηγήσουμε πολλές από τις εκτροπές της τρομοκρατίας ως το τελικό σημείο των διεργασιών αλλοτρίωσης, ριζοσπαστικοποίησης και στρατολόγησης που τροφοδοτούνται από τις οριζόντιες ανισότητες μεταξύ ομάδων που συνυπάρχουν στην ίδια επικράτεια, από φαινόμενα αποκλεισμού και διακρίσεων (κοινωνικών, πολιτικών ή οικονομικών)⁽⁸⁾. Επίσης, η ΕΟΚΕ προτείνει την εντατικοποίηση του διαλόγου, ώστε να αναδειχθούν, ως αντίδραση στην ανάπτυξη του φαινομένου της τρομοκρατίας, απαντήσεις πολιτικής φύσεως που θα επανεξετάζουν τις πολιτικές, θεσμικές, κοινωνικές και οικονομικές σχέσεις σε επίπεδο κρατών μελών και θα αποσκοπούν στην αποτελεσματική εξουδετέρωση των εντάσεων που οφείλονται σε ιστορικούς λόγους.

⁽⁵⁾ ΕΕ C 128, 18.05.2010, σελ. 80.

⁽⁶⁾ Στρατηγική της ΕΕ για την καταπολέμηση της ριζοσπαστικοποίησης και της στρατολόγησης τρομοκρατών, όπως αναθεωρήθηκε τον Νοέμβριο του 2008 (CS/2008/15175).

⁽⁷⁾ Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, 17 Ιανουαρίου 2011.

⁽⁸⁾ ΕΕ C 211, 19.08.2008, σ. 61.

4.1.4 Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει τη σύσταση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2008 του ευρωπαϊκού δικτύου εμπειρογνομών σε θέματα ριζοσπαστικοποίησης, διότι θεωρεί ότι μια πρωτοβουλία που ξεκινά από τα θεσμικά όργανα και λαμβάνει υπόψη τις ιδιαιτερότητες κάθε κοινωνίας και κάθε τύπου τρομοκρατικής ενέργειας μπορεί να συμβάλει στη διαμόρφωση των πολιτικών της ΕΕ και των κρατών μελών σε αυτόν τον τομέα.

4.1.5 Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι περισσότερες τρομοκρατικές ενέργειες που καταγράφονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση έχουν ιστορική βάση ή σχετίζονται με αποσχιστικές τάσεις, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η Επιτροπή των Περιφερειών θα πρέπει να συμμετέχει περισσότερο στον ευρωπαϊκό διάλογο, δεδομένου ότι είναι το όργανο της ΕΕ το οποίο συγκεντρώνει τους εκπροσώπους των τοπικών και περιφερειακών αρχών και με το οποίο ένας διάλογος είναι ιδιαίτερα επιθυμητός.

4.1.6 Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ του σχεδίου της Επιτροπής να εκδώσει ανακοίνωση σχετικά με τις ορθές πρακτικές των κρατών μελών στον τομέα της καταπολέμησης της ριζοσπαστικοποίησης και της στρατολόγησης τρομοκρατών. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να λάβει υπόψη, στην επικείμενη ανακοίνωσή της, τα συμπεράσματα και τις συστάσεις που περιλαμβάνονται στη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ σχετικά με το ρόλο της ΕΕ στην ειρηνευτική διαδικασία στη Βόρεια Ιρλανδία⁽⁹⁾. Η καταγραφή των ορθών πρακτικών θα βοηθήσει όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς να κατανοήσουν καλύτερα τους διάφορους τύπους τρομοκρατίας, ανάλογα με τα κίνητρα και τη συχνότητα εμφάνισής τους. Θα είναι ένα πρώτο βήμα προς την κατάρτιση εξειδικευμένων πολιτικών σε κάθε κράτος μέλος και για κάθε τύπο τρομοκρατικής απειλής.

4.2 Προστασία

4.2.1 Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει τις προσπάθειες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, των κρατών μελών, της επιστημονικής κοινότητας και του ιδιωτικού τομέα για την προστασία της ζωής των πολιτών και της ακεραιότητας των υποδομών. Αυτός ο τομέας δράσης, που καλύπτει δραστηριότητες όπως η αξιολόγηση των απειλών σε επίπεδο ΕΕ, η ασφάλεια της αλυσίδας εφοδιασμού, η προστασία υποδομών ζωτικής σημασίας, η ασφάλεια των μεταφορών και ο έλεγχος των συνόρων, καθώς και η έρευνα στον τομέα της ασφάλειας, είναι ο πιο σύνθετος και ο πιο δαπανηρός από όλους. Η ανάπτυξη συστημάτων προστασίας θα πρέπει εντούτοις να είναι ανάλογη της σοβαρότητας των απειλών και να προσαρμόζεται στους διάφορους τύπους τρομοκρατίας.

4.2.2 Η ασφάλεια των μεταφορών στην επικράτεια των κρατών μελών συνιστά κεντρικό τομέα. Η εσωτερική αγορά βασίζεται στην ελεύθερη κυκλοφορία των αγαθών, των κεφαλαίων, των υπηρεσιών και των προσώπων. Η κινητικότητα των πολιτών των κρατών μελών, τόσο εντός όσο και εκτός των συνόρων τους, αποτελεί σημαντική συνιστώσα των ευρωπαϊκών οικονομιών και του ευρωπαϊκού τρόπου ζωής. Ευνοεί την αμοιβαία εξοικείωση, την επικοινωνία και την ανεκτικότητα. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η ασφάλεια των μεταφορών, σε κάθε έκφανσή της, προϋποθέτει αυξημένη προσοχή εκ μέρους των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων και των εθνικών κυβερνήσεων.

4.2.3 Η ΕΟΚΕ λαμβάνει υπόψη τις προσπάθειες που καταβάλλει η επιστημονική κοινότητα στον τομέα της ασφάλειας για την ανάπτυξη τεχνολογιών που προστατεύουν την ακεραιότητα των προσώπων και των υποδομών. Αυτή η επιστημονική κοινότητα, θα πρέπει, ωστόσο, να έχει επίγνωση του πιθανού αντικτύπου της τεχνολογίας στη ζωή και στην ιδιωτικότητα των προσώπων και να εγγυάται ότι η τεχνολογία δεν μπορεί να χρησιμοποιείται καταχρηστικά ή εις βάρος της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας και των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

4.2.4 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι ο ιδιωτικός τομέας (για παράδειγμα οι κλάδοι των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών ή της χημικής βιομηχανίας) συμμετέχει στην καταπολέμηση των τρομοκρατικών απειλών. Επίσης, χαιρετίζει τη θετική στάση που επιδεικνύουν οι ιδιωτικοί μεταφορείς όσον αφορά τα αυξημένα μέτρα ασφαλείας, η εφαρμογή των οποίων προκαλεί ενδεχομένως οικονομική ζημία. Σε αυτό το πλαίσιο, η ΕΟΚΕ συνιστά στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και στις εθνικές κυβερνήσεις να προβούν σε αναλυτική αξιολόγηση του οικονομικού αντικτύπου που έχουν τα μέτρα ασφαλείας στις δραστηριότητες των ιδιωτικών μεταφορέων. Επιθυμεί δε να επισημάνει ότι η ανάπτυξη δαπανηρών τεχνολογιών και η υπερφόρτωση των διαδικασιών μπορεί να έχουν αρνητικό αντίκτυπο στις δραστηριότητες των οικονομικών παραγόντων και των πολιτών.

4.2.5 Δεδομένου ότι στην Ευρώπη οι περισσότερες δράσεις που σχετίζονται με την ασφάλεια των μεταφορών προσώπων πραγματοποιούνται σε συνεργασία με ιδιωτικούς φορείς, είναι απαραίτητη η ένταξη αυτών των φορέων σε προγράμματα εκπαίδευσης και ενημέρωσης, ώστε οι διαδικασίες ασφαλείας να μη θίγουν την ακεραιότητα ή την αξιοπρέπεια των επιβατών.

4.3 Καταδίωξη

4.3.1 Η ΕΟΚΕ δηλώνει ικανοποιημένη από τις πρόσφατες εξελίξεις σε αυτόν τον τομέα δράσης, ο οποίος καλύπτει τη συλλογή και ανάλυση πληροφοριών, τα μέτρα που έχουν στόχο να εμποδίζουν τη μετακίνηση και τη δράση των τρομοκρατών, την αστυνομική και δικαστική συνεργασία, καθώς και τη διακοπή της χρηματοδότησης των τρομοκρατών. Σε αυτόν τον τομέα παρέμβασης, όλοι οι σχετικοί παράγοντες μπορούν να εκφράσουν την άποψή τους όσον αφορά την εφαρμογή μέτρων αντιμετώπισης των τρομοκρατικών απειλών, ανάλογα με την τυπολογία τους.

4.3.2 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η επιτυχής καταπολέμηση των τρομοκρατικών απειλών εξαρτάται και από τη διμερή συνεργασία των εθνικών αρχών μεταξύ τους και με τους ειδικούς ευρωπαϊκούς οργανισμούς. Εν προκειμένω, θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στο λεπτό θέμα της συλλογής και χρήσης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Η προστασία του δικαιώματος στην ιδιωτική ζωή θα πρέπει να συνιστά μόνιμο μέλημα στο πλαίσιο των προσπαθειών καταπολέμησης της τρομοκρατίας. Ο Ευρωπαίος Επόπτης Προστασίας Δεδομένων (ΕΕΠΔ) αναφέρει ότι, σε συνδυασμό με τις αυξημένες εξουσίες των αρχών, η παράνομη ή παράτυπη χρήση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, συχνά ευαίσθητης φύσεως, μπορεί να οδηγήσει σε διακρίσεις και σε στιγματισμό συγκεκριμένων προσώπων ή ομάδων⁽¹⁰⁾.

⁽⁹⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής (23/10/2008) με θέμα: Ο ρόλος της ΕΕ στην ειρηνευτική διαδικασία στη Βόρεια Ιρλανδία, ΕΕ C 100 της 30.4.2009, σ. 100.

⁽¹⁰⁾ Γνωμοδότηση του Ευρωπαϊκού Επόπτη Προστασίας Δεδομένων σχετικά με την ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την αντιτρομοκρατική πολιτική της ΕΕ (2010) – Αντιτρομοκρατική πολιτική και προστασία δεδομένων, συνεισφορά του κ. Giovanni Buttarelli στην ακρόαση που διοργανώθηκε από την ΕΟΚΕ στις 9 Φεβρουαρίου 2011.

4.3.3 Μια σημαντική συνιστώσα της καταπολέμησης της τρομοκρατίας είναι επίσης ο περιορισμός της πρόσβασης της σε πηγές χρηματοδότησης. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η νομοθεσία της ΕΕ σχετικά με τη διαδικασία καταχώρισης πολιτών στον κατάλογο προσώπων και οντοτήτων που σχετίζονται με την τρομοκρατία τροποποιήθηκε ούτως ώστε να διασφαλίζεται ο σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι οι επιμέρους διαδικασίες κυρώσεων και η δέσμευση περιουσιακών στοιχείων θα πρέπει να χαρακτηρίζονται από επάρκεια, σαφήνεια και διαφάνεια. Τα ύποπτα άτομα θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να υπερασπίζονται τον εαυτό τους και να φεσειβάλλουν τις αποφάσεις των αρχών.

4.3.4 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η διαφάνεια, η χρηστή διακυβέρνηση και η υπευθυνότητα είναι απολύτως αναγκαίες για τις ΜΚΟ. Οι εθελοντικές διαδικασίες σε ευρωπαϊκή κλίμακα θα μπορούσαν να είναι χρήσιμες, ωστόσο δεν θα πρέπει να οδηγήσουν στην καθιέρωση νέων κανόνων, οι οποίοι δημιουργώντας κανονιστικά ή οικονομικά εμπόδια θα έρθουν σε αντίθεση με τη νομοθεσία των κρατών μελών και θα ζημιώσουν ενδεχομένως τις ικανότητες του τομέα ή την πρόθεση των πολιτών να κινητοποιηθούν υπέρ των αποδεκτών των μέτρων. Η ΕΟΚΕ είναι πρόθυμη να συμμετάσχει στην αναζήτηση λύσεων με στόχο την κατάρτιση κοινής στρατηγικής στον τομέα της αντιτρομοκρατικής πολιτικής και την προώθηση του δικαιώματος και της επιθυμίας των πολιτών να οργανώνονται σε ανεξάρτητες ενώσεις - θεμελιώδης ελευθερία που πρέπει να τηρείται.

4.4 Αντίδραση

4.4.1 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τις πρόσφατες εξελίξεις σε αυτόν τον τομέα δράσης, ο οποίος αφορά την ικανότητα αντίδρασης των πολιτών για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων μιας τρομοκρατικής επίθεσης, τα συστήματα έγκαιρης προειδοποίησης, τη γενική διαχείριση κρίσεων και την παροχή βοήθειας στα θύματα της τρομοκρατίας. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι τα κράτη μέλη θα πρέπει να ενισχύσουν τις δυνατότητες αντίδρασής τους, για την αποτελεσματική προστασία της ζωής και της ασφάλειας των ατόμων σε καταστάσεις κρίσης.

4.4.2 Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει τις προσπάθειες που καταβάλλονται για τον περιορισμό της πρόσβασης σε χημικά, βιολογικά, ραδιολογικά ή πυρηνικά υλικά (CBRN), τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τρομοκρατικούς σκοπούς. Θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στην εφαρμογή του σχεδίου δράσης της ΕΕ για τα χημικά, βιολογικά, ραδιολογικά ή πυρηνικά υλικά (CBRN), το οποίο περιλαμβάνει 130 συγκεκριμένες δράσεις στους τομείς πρόληψης, εντοπισμού και αντίδρασης σε περιστατικά που περιλαμβάνουν τέτοια υλικά, και ταυτόχρονα θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι πιθανές επιπτώσεις των προτεινόμενων μέτρων στον αντίστοιχο οικονομικό κλάδο. Θα πρέπει δε να πραγματοποιηθούν εκτενείς διαβουλεύσεις με τους εκπροσώπους του εν λόγω κλάδου.

4.4.3 Η ΕΟΚΕ εκφράζει επίσης την ικανοποίησή της για τις προσπάθειες που καταβάλλει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για να συνδράμει τα θύματα της τρομοκρατίας, χορηγώντας περίπου 5 εκατομμύρια ευρώ για την υποστήριξη των θυμάτων της τρομοκρατίας και προωθώντας ένα δίκτυο ενώσεων των ατόμων αυτών. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η υποστήριξη αυτή θα πρέπει να συνεχιστεί και να ενισχυθεί.

Οριζόντια ζητήματα

4.5 Σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων

4.5.1 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι ο σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων εξετάζεται ως οριζόντια

προτεραιότητα. Εντούτοις, η δέσμευση της Επιτροπής υπέρ του σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων θα πρέπει να συνοδεύεται από αντίστοιχη κινητοποίηση εκ μέρους των εθνικών κυβερνήσεων. Επίσης, η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων δεν θα πρέπει να περιορίζεται μόνο στο στάδιο σχεδιασμού και ανάπτυξης των μέσων, αλλά να καλύπτει και την εφαρμογή τους.

4.5.2 Το ευρωπαϊκό σύστημα προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου είναι νομικά άρτιο και το γεγονός αυτό θα έπρεπε να αντανακλάται καλύτερα στις ανακοινώσεις και τις δράσεις της Επιτροπής. Οι εθνικές κυβερνήσεις θα πρέπει να επιδείξουν μεγαλύτερη αποφασιστικότητα στη χρήση των ειδικών μέσων. Οι πολιτικές του δεσμεύσεις θα πρέπει να αντανακλώνται στις δράσεις τους. Οι πρακτικές ανοχής ή οργάνωσης βασανιστηρίων στην επικράτεια των κρατών μελών θα πρέπει να τιμωρούνται με κυρώσεις και να καταργηθούν οριστικά. Σκόπιμη είναι η τήρηση της αρχής της μη επαναπροώθησης. Οι πρακτικές διακριτικής μεταχείρισης, οι οποίες προσδιορίζονται ρητά και τιμωρούνται με κυρώσεις από την εθνική, ευρωπαϊκή και εθνική νομοθεσία, θα πρέπει να καταπολεμηθούν.

4.5.3 Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να εντοπίσει τους ταχύτερους μηχανισμούς παρακολούθησης και λήψης αποφάσεων σχετικά με τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων, στο πλαίσιο της αντιτρομοκρατικής πολιτικής. Για τον σκοπό αυτό, είναι δυνατή η περαιτέρω κινητοποίηση της ευρωπαϊκής κοινωνίας των πολιτών, η οποία εξ ορισμού μεριμνά για την προστασία των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των πολιτών.

4.6 Διεθνής συνεργασία και εταιρικές σχέσεις με τρίτες χώρες

4.6.1 Η τρομοκρατία, ιδιαίτερα αυτή που βασίζεται σε θρησκευτικά κίνητρα, έχει μια σημαντική διεθνή διάσταση. Η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να συνεργαστεί με τρίτες χώρες για τον περιορισμό των τρομοκρατικών απειλών, παρότι αυτή η ίδια, όπως έχουμε επισημάνει, δεν αποτελεί πλέον πρώτο στόχο αυτού του είδους των απειλών.

4.6.2 Η Ευρωπαϊκή Ένωση οφείλει να προωθήσει, σε συνεργασία με τρίτες χώρες, δημοκρατικές διαδικασίες και πρότυπα καταπολέμησης της τρομοκρατίας. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση υπάρχουν διάφορα συστήματα που εγγυώνται και προάγουν πραγματικά τα δικαιώματα του ανθρώπου. Αντιθέτως, σε πολλές τρίτες χώρες η αντιτρομοκρατική πολιτική κινδυνεύει να εκτροχιαστεί και να πλήξει την ποιότητα της δημοκρατίας και τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

4.7 Χρηματοδότηση

4.7.1 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την ύπαρξη του προγράμματος «Ασφάλεια και προστασία των ελευθεριών», στο οποίο εντάσσεται το ειδικό πρόγραμμα για την πρόληψη, την προετοιμασία και τη διαχείριση των συνεπειών της τρομοκρατίας. Η κατανομή των δαπανών για καθέναν από τους τέσσερις άξονες της στρατηγικής (πρόληψη, προστασία, καταδίωξη και αντίδραση) θα πρέπει να επαναπροσδιοριστεί και η πολιτική δέσμευση υπέρ της πρόληψης θα πρέπει να συνοδεύεται από αντίστοιχους δημοσιονομικούς πόρους. Ομοίως, θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στις σχέσεις δημόσιου-ιδιωτικού τομέα στο πλαίσιο της καταπολέμησης των τρομοκρατικών απειλών. Η ΕΟΚΕ αναμένει με ενδιαφέρον τα αποτελέσματα των ενδιάμεσων αξιολογήσεων του εν λόγω προγράμματος και ελπίζει ότι οι διαθέσιμοι πόροι θα είναι εύκολα προσβάσιμοι και ότι η χρήση τους θα επιτρέψει την επίτευξη των επιθυμητών αποτελεσμάτων.

5. Προοπτικές

5.1 Με την έναρξη ισχύος της Συνθήκης της Λισσαβώνας, είναι πλέον εφικτή η εμβάθυνση του συντονισμού των πολιτικών των κρατών μελών, μεταξύ άλλων και στον τομέα της αντιτρομοκρατικής πολιτικής. Δυνάμει της ίδιας Συνθήκης, η Ευρωπαϊκή Ένωση απέκτησε πρόσθετες αρμοδιότητες στον τομέα των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Είναι πλέον εφικτή η κατάρτιση μιας αντιτρομοκρατικής πολιτικής, η οποία προβλέπει σε κάθε στάδιο της, συμπεριλαμβανομένου του σταδίου εφαρμογής, τη χρήση των πιο προοδευτικών κανόνων και διαδικασιών στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι αυτή η πολιτική θα πρέπει να προσαρμόζεται ανάλογα με την εξέλιξη του φαινομένου, δίνοντας έμφαση στην πρόληψη, με την ευρεία έννοια, με τον συνυπολογισμό των κοινωνικών, πολιτικών και οικονομικών αιτίων της τρομοκρατίας.

Βρυξέλλες, 5 Μαΐου 2011.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Staffan NILSSON
